

HOF VAN EEDE

VANISH

BEACH

Personages

Eur (het Europees monument)

Hannah Immerfroh

Act (de activist)

Alma Rosenthal

An (de analyticus)

Hans-Peter Schlimmer

Ame (de americanus)

Heinrich Neumann aka Henry Newman

Klaus (de pianist)

Klaus Schönfeld

unruhig wandern

Er wordt een fragment gezongen uit het gedicht Herbsttag van Rilke.

allen

Wer jetzt kein Haus hat,
baut sich keines mehr.
Wer jetzt allein ist,
wird es lange bleiben,
wird wachen, lesen,
lange Briefe schreiben
und wird in den Alleen
hin und her
unruhig wandern,
wenn die Blätter treiben.

komt een nazi in een hotel

ame in nazi-kostuum

Jullie met jullie brave burgerwolkjes,
jullie met jullie makke tamme schapenwolkjes,
kapot gekliederd door brave zondagsschilders,
jullie Biedermeierwolkjes,
zonder lucht en zonder leven.

Jullie weten niet wat poëzie is.

Ik heb vannacht wolken gezien
die nog niet geschilderd zijn,
die nog niet getemd zijn en geklemd
in kneuterige, vergulde lijsten.

Ik heb vannacht wolken gezien
die voor jullie met jullie kleine, bijziende, bebrilde, bij
kaarslicht kapotgelezen Joodse burgeroogjes, te groot zijn om
zelfs nog maar te bevatten.

Ik heb de nacht van mijn leven gehad.

Ik heb de ultieme verwoesting gezien,
een orgie van verwoesting.

Ik ben afgedaald in de hel,
en ik heb het overleefd,
sterker nog: ik ben herboren.

Ik heb dingen gezien waar jullie, schijtuizen,
kleine bange joodse – Jüdische! – burgermannetjes en -
vrouwtjes, zich gewoonweg geen voorstelling van kunnen
maken.

En ik mag dat zeggen hoor.

Ik mag dat zeggen.

Ze hebben misschien geen identiteit,
die Amerikanen,
maar de kwaliteit van hun wegen is ganz imponierend
net als die van hun gebit,
prachtige tanden hier.

Tandhygiëne en wegenbouwkunde,
is dat niet al genoeg qua beschaving?

Hoe de wegen hier in het landschap gekerfd zijn,
aussergewöhnlich, I love it.

Geen overgang, geen zijpaden, geen wandelaars,
geen ballast,

gewoon een lange lijn asfalt in de woestijn.

Moet alles altijd een betekenis hebben?

Gewoon, in de auto,

rijden,

geen gedachten,

gewoon afwezig, leeg.

Plots is het donker, zijt ge ongemerkt kilometers lang dieper
de woestijn in gereden,

en is de volle fles whisky die ge bij hebt half leeg.

En dan die Grand Canyon,
in het ochtendlicht.
Ge kunt dat niet beschrijven.
Dat is,
dat is glorieus.
Een exces van kleur:
roze, oranje, blauw, paars,
de schaduwen nog inktzwart.
Elk landschap heeft zijn stilte,
maar de stilte van de woestijn is buiten categorie.
Het is er zo stil dat zelfs de stilte zelf lijkt te luisteren.

Jullie kunnen dat niet bevatten.
De zondvloed is daar al lang achter de rug,
het land is er vrij van zonden.
Ik stond daar in de woestijn en ik stelde niets meer voor,
en ik was verwonderd door mijn eigen nietigheid.
Ik heb mijn eigen ontkenning bewonderd.
ik stond daar op de bodem van een leeggelopen
oceanbedding,
en alles kon opnieuw beginnen.
Ik heb mij zelden zo thuis gevoeld als daar aan de rand van
die afgrond.
'God schiep de wereld uit het niets,
maar het niets schijnt er doorheen.'
Paul Valéry.

En nu ga ik een dutje doen!

over nazi's spelen met empathie

an Hij zit nog in zijn rol.

act Hij speelt dat hoor.

eur Dat was hij ten voeten uit.

act Hij verliest zich wat teveel in de fictie.

Soms vraag ik mij af of alles wel in orde is met hem.

an Het schijnt wel heel goed te betalen, toch?

act Ja, maar ik vind, als ge goed speelt

dan moogt ge daar ook goed voor betaald worden.

eur Hij is ook een jood trouwens,

hij heet eigenlijk Neumann,

maar hier noemt hij zich Newman.

Ach ja.

act Maar midden in de nacht naar de Grand Canyon?

Dronken.

eur Gisteren zei hij nog dat hij heel gelukkig was.

Hij zei dat hij niet meer hoefde te slapen,

dat hij genoeg energie haalt uit de zon.

act Hij zou beter wat méér slapen.

an Hoeveel zei hij nu weer dat hij daarvoor kreeg. Het was
echt een hoog bedrag.

act Het is frappant hoe hij al begint te spreken met een Engels accent.

an Terwijl ze hem hier juist aannemen voor zijn Duits accent. Daarom is het toch?

Het is niet dat hij zo'n verbluffend goed acteur is?

eur Hij ziet het zelf als een vorm van politiek verzet.

an Goedbetaald politiek verzet dan wel.

act Ik zou het niet kunnen.

't Is te zeggen: ik zou het wel kunnen,

maar ik zou het nooit doen.

Nazi-officier spelen in Hollywoodfilms.

En intussen, thuis in Duitsland,

nee, ik heb het er moeilijk mee.

eur Het is te vroeg.

act Moet ge als acteur geen gezonde afstand behouden tot uw rol?

eur In Amerika is dat anders.

Ze dragen hem hier op handen.

Niemand speelt beter nazi's dan Neumann.

Hij staat erom bekend.

Omdat hij er geen karikatuur van maakt.

an Ja maar, maakt hij zijn nazi dan niet te menselijk?

eur Dat is volgens hem juist zijn politiek verzet,

dat hij nazi's speelt met empathie,

waardoor het geen karikaturen worden,

maar gewone mensen.

Hij vindt dat zijn plicht als humanist.

an Ik vind dat toch problematisch.
Dat neigt toch naar een vergoelijkking.
Of op zijn minst naar normalisering.
En dan is het nog de vraag of ge überhaupt films kunt maken
van geschiedenis die nog bezig is.
Voor mij voelt dat als een futurum exactum.
eur Het is te vroeg, dat vind ik ook.
Het is natuurlijk oorlogspropaganda.
act Ik hoop alleen dat ze hem ook eens een andere rol
geven.
Hij zou zo graag eens een Amerikaan spelen,
hij zou dat echt goed doen.
Zou ik mij al kunnen inchecken?
an Was u al niet ingecheckt?
act Nee uitgecheckt.
Het is te zeggen, ik moet mij nog terug in- checken.
Vanmorgen had ik mij uitgecheckt.
an En nu terug ingecheckt?
act Ik had mij deze morgen uitgecheckt,
omdat ik niet zeker wist of ik zou vertrekken of niet.
Ik bekijk het van dag tot dag.
Heeft er iemand mijn kompas gezien?
an Uw kompas?
act Die stad heeft hier geen centrum,
ik loop voortdurend verloren.
Deze morgen wou ik naar een demonstratie gaan, maar ik
heb ze niet gevonden.

Als er geen centrum is,
waar komt ge dan samen?
Meet you downtown, hadden ze gezegd.
Ik heb ze niet gevonden.

over neumann en nationalisme

eur Heeft u Neumann zijn Charlie Chaplin imitatie nu al gezien?

an Nee, nog niet.

eur Die moet ge gezien hebben.

Ge moet het Neumann wel nageven,

nu was hij dronken natuurlijk,

maar zijn energie is ongezien.

Vanwaar hij die blijft halen...

Ik word soms moe, alleen al van naar hem te kijken.

an Ik hoorde onlangs iemand zeggen dat hij altijd reist met een strop in zijn koffer.

eur Een strop?

Dat zal over iemand anders zijn gegaan.

Ik vind hem juist echt het ballingschapstype.

Net als Klaus Schönfeld hier.

Iemand die van zijn ballingschap een succes heeft gemaakt.

Hij is al bijna Amerikaanser dan de Amerikanen.

an Daarom haten ze ons.

Omdat we ons te véél aanpassen.

Ik ben zelf Jood, ik kan het weten.

Ofwel blijven we constant in beweging om geen doelwit te worden,
ofwel worden we nog Duitser dan de Duitsers,
of Amerikaanser dan de Amerikanen.
Maar ik bewonder het toch ook in hem.
Waar hij ook komt kan hij de lokale bergen zien
en ze meteen en onvoorwaardelijk in zijn hart sluiten als was
het sinds generaties zijn geboorteland.
Dat heb ik hier nooit gekund.
En daarom haten ze ons dus.
Ze willen dat we 'normaal' zijn,
maar als we te normaal worden,
herkennen ze zichzelf plots in ons.
Ze herkennen iets van zichzelf in ons dat ze juist proberen te vergeten.
En dus haten ze ons, om zichzelf niet te moeten haten.
Nochtans zou het ook een troostende gedachte kunnen zijn,
dat we allemaal ballingen zijn,
niet alleen wij,
niet alleen de joden.
Dat is toch eigen aan de moderne mens?
We zijn iets kwijt, denken ze,
denken we,
we zijn iets wezenlijks kwijtgeraakt,
we moeten terug,
we moeten het gaan zoeken,

dat is de moderne mens ten voeten uit.

an Dat maakt ook het nationalisme zo modern,
daar is niets ouderwets aan.

eur Absoluut.

an Heeft niet elke nationalist heimwee naar het beloofde
land?

Zelfs als hij er al woont?

eur Maar dat maakt de heimwee niet minder echt, vermoed
ik.

Ge kunt denk ik perfect nostalgisch zijn naar een tijd die ge
niet zelf hebt meegemaakt.

Of naar een land waar ge nog nooit geweest zijt.

Of dat niet bestaat. 'Het beloofde land.'

an Maar het probleem is dat de nationalist

het aan zichzelf heeft beloofd,

het beloofde land,

en dan vergeten ze

dat ze dat ooit aan zichzelf hebben beloofd.

En dan begint het zelfbedrog.

Als de mythe geschiedenis wordt,

en hij de mythe echt begint te geloven

en voor waarheid aanneemt.

eur Ja maar langs de andere kant, wat als het werkt?

Als de nationalist zijn mythe gelooft,

en dat ervoor zorgt dat hij zich thuis kan voelen?

Is dat dan zo erg?

denk ik soms, als ik even vergeet
wat er nu thuis aan het gebeuren is.
Maar ik betrap er mij ook op.
Dat ik er soms in geloof.
Dat ik de rivieren zie uit mijn jeugd,
het landschap,
en dat ik er mijn zelfportret in herken.
Zeker sinds ik hier ben,
sinds ik daar weg ben,
wordt het landschap uit mijn kindertijd
steeds mythischer.
Het ruisen van populieren langs traagstromende rivieren onder
renaissance-hemels, die mij met de stem van mijn
grootmoeder toefluisteren.
Ik kan er niet aan doen,
het is sterker dan mijzelf.
an Sorry maar ik denk dat het voor mij is.
Ik verwacht een telefoontje.

telefoongesprek #1

an half Duits, half Nederlands

Hallo?

...

Hallo!

Mutti?

...

Alles goed.

Maar hoe gaat het met jullie?

...

Ah goed.

Fijn om te horen.

Mutti, de verbinding is niet erg...

...

Hier ook.

Ja absoluut, alles zeer goed.

Het hotel is zeer aangenaam.

Veel zon.

Zand.

ZAND.

...

Ja veel zand.

...

Goed leven, ja.

...

Maar daar dus ook alles goed?

Met vader alles oké?

...

Is het waar?

Ah dat doet mij plezier.

En voor de rest? Bij jullie?

...

Absoluut, hier ook echt alles heel goed.

Goed moeder,

ik bel gauw nog eens,

de verbinding is niet ideaal.

...

Ja, zeg maar.

...

Oké, doe ik!

...

Ja dat doen we. Hou u goed hé.

Ja

't Was goed van u nog eens te horen,

veel groeten, ook aan vader.

...

Ik stuur nog eens een kaartje.

...

Op het vorige?

Het vorige kaartje?

...

De Grand Canyon.

...

Een Abgrund, een kloof ja.

...

Maar goed, ik moet hier eens...

Ik hoor u niet goed.

...

Ja doe ik.

Jij ook.

Veel groetjes.

Daag.

de droom van de americandus

ame Heb ik lang geslapen?

Ik heb gedroomd denk ik.

Ik was in Rusland, zou dat kunnen?

Er was een berkenbos en ze spraken Russisch.

Het zal wel Rusland geweest zijn.

Ik was gearresteerd door regeringstroepen,

nu herinner ik het mij weer,

ik en nog andere gevangenen.

In elk geval, we staan op een binnenplaats

met overal grote plassen,

't is herfst, denk ik, het regent en het is koud.

Ze roepen dat we op een rij tegen een muur moeten gaan

staan,

in mijn droom versta ik Russisch, heel raar.

Ze bevelen ons om ons uit te kleden,

dus ik wil mijn schoenen uitdoen.

Ik sta daar, rond mij overal plassen

en ik zoek een droge plek

waar ik mijn schoenen naast elkaar kan zetten, omdat ik mijn

sokken natuurlijk

niet wil nat maken.

Ik vind een droog plekje op enkele meters van de muur, aan de rand van het berkenbos.

Ik doe mijn jas uit, mijn hemd en mijn broek,
vouw die zorgvuldig op
en leg ze één voor één bovenop mijn schoenen,
zodat alles mooi droog zou blijven,
en ik loop tussen de plassen terug naar de executiemuur.
Bizar, ik ging die kleren toch niet meer nodig hebben?
an De mens is koppig in zijn optimisme.
eur Zoudt gij alstublieft dat kostuum kunnen uitdoen,
Heinrich.

ame Oei, ja natuurlijk.

Ik ben rechtstreeks van de set gekomen.

Enfin rechtstreeks, via de Grand Canyon.

Noem mij maar Henry.

Heb ik verteld dat ik naar de Grand Canyon ben geweest?

an + eur Ja dat heeft u verteld.

ame Ongelofelijk die kleuren.

Purper, paars, lilla, mauve.

Volgende keer neem ik jullie mee.

terugkoppelend naar telefoongesprek

eur En?

an Nee, het gaat niet goed.

Hoe vrolijker ze klinkt, hoe slechter het gaat.

Denk ik toch.

Enfin ik ben niet zeker.

Op den duur weet ge het niet meer.

Door die censuur, ge weet het niet.
Maar misschien voelt ze zich wel écht goed.
Ik weet het niet.
Ze klonk vrolijk. Maar ge weet het niet.
Misschien is het juist het tegenovergestelde.
De lijn was ook heel slecht.
Het kan bijna niet dat het zo goed gaat daar.
Ik zal later nog eens proberen.

klaus zingt twee

kafka-liedjes

Die Brücke

Ich war steif und kalt, ich war eine Brücke,
über einem Abgrund lag ich.
Diesseits waren die Fußspitzen,
jenseits die Hände eingebohrt,
in bröckelndem Lehm habe ich mich festgebissen.

In der Tiefe lärmte der eisige Forellenbach.
Kein Tourist verirrte sich zu dieser unwegsamen Höhe,
die Brücke war in den Karten noch nicht eingezeichnet.
– So lag ich und wartete; wartete; wartete
Ich musste warten.

Ohne einzustürzen kann keine einmal errichtete Brücke
aufhören,
Brücke zu sein.

Liebesgeschichte

Ich sehe einem Mädchen
in die Augen,
und es war eine sehr lange Liebesgeschichte
mit Donner und Küssen und Blitz.
Ich lebe rasch.

de optimistische zelfmoordenaar

eur Dat hoort ge nu toch opvallend vaak, Klaus.
Dat het pas na de redding is,
dat de wanhoop ondraaglijk wordt.
Pas nadat ze veilig zijn,
de onweerstaanbare drang om te verdwijnen.
Ze geven ergens een optimistische speech,
komen thuis en draaien de gaskraan open.
Ge doet al die moeite doen om u zelf te redden,
de papieren,
het geld,
smeekbrieven naar ambassades,
smeergeld,
nog papieren,
elf dagen zeeziek op de boot,
verblijfsvergunningen,
werkvergunningen.
Om dan in gebroken Engels een kamer te zoeken,
het amper uitgelegd te krijgen dat ge een kamer nodig hebt,
u in gebroken Engels verontschuldiging voor uw gebroken
Engels,
beleefd knikkend, niet begrijpen wat ge nu net hebt beaamd.

Ge huurt uiteindelijk een kamer bij een Italiaanse matrone die al één generatie langer in New York is, of Chicago of Los Angeles.

Lang genoeg om nieuwkomers te verachten,
niet lang genoeg om echt gastvrij te kunnen zijn.

Die Italiaanse matrone rekent teveel aan,
maar ge betaalt,

want ge beheerst de wisselkoers nog niet.

Vervolgens werkt ge u uit de naad om een pak te kunnen laten maken dat minder Europees aandoet,

om enkele weken later,

in dat amper gemeubelde kamertje,

in dat nieuwe pak,

ruimer zittend om de schouders,

Amerikaanse snit,

te beslissen om alsnog

in alle stilte,

te verdwijnen,

er een einde aan te maken.

kafka met cowboys

act Ik had plots een goed idee.

Voor een boek.

Dat is toch typisch: net als ge wilt vertrekken,
krijgt ge inspiratie.

Het moet misschien iets zijn dat ik heb gedroomd?

Of het is misschien door dat zand hier.

Een Western, dacht ik, iets in de woestijn,
een boek of een kortverhaal,
dat weet ik nog niet precies.

an Een Western?

eur Over het Westen?

act Western, met cowboys.

Dus het speelt zich af in een cowboy-dorp,
en er is één cowboy,
mijn hoofdpersonage, K.

En op een dag komt de sheriff...

eur Gewoon K?

act Ja, gewoon een initiaal.

K.

an Cowboy K?

eur En K staat ergens voor?

an Kowboy?

act Nee, gewoon K.

En op een dag komt de sheriff van dat dorp hem arresteren.

Nu, Cowboy K. weet niet waarom,

hij denkt dat er over hem kwaad gesproken is,

hij weet niet wie,

hij weet niet wat,

en ze zeggen het hem ook niet.

Dan laten ze hem weer vrij,

de sheriff en zijn hulp-sheriff.

Maar Cowboy K. blijft wel gearresteerd.

Hij mag gaan en staan waar hij wil,

maar hij is natuurlijk niet meer vrij,

het draven op de prairie met zijn paard voelt niet meer

hetzelfde.

Erg grappig, denk ik, wordt het,

maar ook sinister.

Op een bepaald moment wordt hij bijvoorbeeld 's nachts wakker,

of ook niet, misschien droomt hij het,

misschien droomt hij alles,

en er zitten drie indianen met pluimen

op hun hoofd,

die zitten zwijgend op de rand van zijn bed naar hem te

kijken.

Dat soort dingen,

zeer unheimlich allemaal.

In elk geval, uiteindelijk hangen ze hem op.

eur Zeg.

an Ja.

eur Toch?

an Ze heeft het zelf niet door denk ik.

eur Dat ze gewoon Het Proces van Kafka aan het schrijven is?

an Ja.

de wandeling

act Zeg, die man,
aan het onthaal,
de receptionist.

Is het jullie ook opgevallen?

eur Doet hij u ook denken aan die Weense krantenjongen?

act Ja!

eur Maar het is hem niet.

ame Die krantenjongen op de hoek van de opera?! Met zijn
blauwe muts?

eur Ja.

Maar het is hem niet.

an Ah, gaat het over die jongen met zijn dun baardje om
ouder te lijken?

act Ja!

eur Ja, de krantenjongen.

act Met zijn gouden brilletje om slimmer te lijken.

eur Maar hij is het niet.

an Met zijn merkwaardig hoog maar luid stemgeluid.

ame Toch die krantenjongen op de hoek van de opera?

an Ja, die wat leek op een oude vrouw.

ame Ah!

Op de hoek tegenover de opera?

eur + act + an Inderdaad!
eur Maar hij is het niet.
act Ik kwam beneden in de lobby
en ik zag hem ineens staan.
In profiel twee druppels water.
Jullie zijn toch zeker?
Hebben jullie het hem gevraagd?
Hij heeft zeker nooit kranten verkocht?
eur Het is hem zeker niet.
Hij is Italiaans, diepe basstem.
Nooit in Wenen geweest, zegt hij.
act Nooit kranten verkocht ook?
Ongelooflijk.
Ik zou gezworen hebben dat hij het was.
eur Ik heb het ook voortdurend voor.
Gisteren nog: mijn buurvrouw uit Salzburg.
Maar ze was het niet.
act Ik heb het zelfs met bomen:
de olm op het plein achter de Sankt
Lorenzkirche in Nürnberg,
in een tuin in Los Angeles,
echt waar.
ame In L.A.
eur Volgens mij is dat ook een gevolg van het voortdurend
moeten... übersetzen,
het voortdurend vertalen.
Omdat wij de wereld van gisteren verplanten naar vandaag.

act Ik merk dat er tussen verwachting
en ontgoocheling
toch altijd een restant hoop overblijft.
Eventjes hoopte ik toch die Weense krantenjongen te zien.
an Wij zijn koppig in ons optimisme.
eur Hoop, zegt u?
Maar u bedoelt dan een Europees soort hoop, toch?
Wij hopen in achteruit.
Wij hopen toch vooral dat de oude wereld niet vergaan is,
dat het oude doorleeft in het nieuwe?
an Wanhoop dus eigenlijk.
act Twee seconden lang, met dat licht,
vanuit die hoek bekeken, bovenaan de trap,
was hij het echt.
ame Ongelooflijk.
Met zijn blauwe muts.
act Maar dan verandert het licht,
en ze worden weer volmaakte vreemden voor ons.
ame ...aan dat krantenkraam met de groene luifels.
eur Hij heeft ook nog in Hotel Sacher gewerkt,
wisten jullie dat?
Na zijn krantenshift.
an Hotel Sacher vond ik altijd wat te chique,
te veel slagroom op de taart.
ame Dat vond ik er net zo fijn aan,
het onbeschaamd negentiende-eeuwse van die plek.
eur Taart at ik pas later op de dag,

dan liep ik van Hotel Sacher de Burggarten door,
de Heldenplatz over,
dat mooie stukje door de Volksgarten.
ame Café Landtmann!
Ja ik weet waar u naartoe gaat,
Landtmann, op de Universitätsring.
act Oh! Ik dronk er altijd een Wiener Melange.
Ze hebben dat hier niet.
Bij Landtmann maakten ze die Wiener Melange altijd het
beste.
Dat is een romige koffie,
maar het schuim wordt geklopt
van een halve eierdooier
en één lepel kristalsuiker
en dat wordt dan nog eens afgewerkt
met slagroom en cacaopoeder.
Sommige deden er nog een beetje honing bij
maar dat vond ik er over.
Daar kwam ik dan mijn dag mee door.
eur Voor mij gewoon een dubbele ristretto
en een stuk Apfelstrudel.
ame Ik neem een Americano.
eur+an+act Dat hebben ze daar niet.
Hebben ze dat daar?
In café Landtmann?
ame Een aangelengde koffie dan.
Americano is hetzelfde als een aangelengde koffie.

eur In Amerika is dat anders.
an Hier verdunnen ze alles.
ame Probeer het eens, Hans-Peter,
ge gaat dat lekker vinden.
Dunner maar meer.
an Awel, 't is goed.
Ik ga dat ook eens proberen.
En een Sachertorte!
eur En voor jou, Klaus?
klaus Een grenadine.
an Wanneer zaten we hier voor het laatst?
eur Dat moet in 1934 geweest zijn,
juni 1934,
vlak voor mijn vertrek.
act Toen heb ik mijn laatste Wiener Melange gedronken.
eur Nu we hier toch zijn,
misschien moeten we ineens ook tot Café Central gaan,
in de Herrengasse.
act Café Central.
Goeie tijden!
Iedereen zat daar altijd.
an Nee, niet iedereen.
act In welk koffiehuis ge ook kwam,
iedereen was er altijd.
an En daarom ik dus niet.
ame Café Central.
Dat is koffiedrinken in een kathedraal.

Een cafédraal is dat eigenlijk.

Schitterend.

eur Dat is waar, het was een toevluchtsoord.

Ik heb daar ooit een winter kunnen overleven op één koffie
en een stuk taart per dag.

Eén koffie bestellen 's ochtends en ze lieten u de rest van de
dag met rust.

Ik had daar al snel mijn vaste tafel.

act Ik weet nog welk tafeltje dat was.

In de hoek achter de piano.

ame De intellectuele hoek.

an Toen klonk dat nog niet als een scheldwoord.

eur *tegen Ame* Gij stond ook in die hoek.

act Wij allemaal.

ame Ja natuurlijk, dat was altijd de meest interessante hoek.

an Nu is dat de hoek waar de klappen vallen.

eur Ik hoor het u nog vragen of u in onze hoek mocht komen
staan.

ame Jullie waren heel blij dat ik in jullie hoek kwam staan.

an Ik ging naar een koffiehuis voornamelijk om alleen te
kunnen zijn.

Café Hawelka was daar ideaal voor.

Ik heb daar al mijn romans geschreven aan dezelfde tafel.

Dat kent men hier niet, dat soort trage koffiehuisen.

Wegrestaurants wel, met meeneemkoffie
voor onderweg.

Ze denken hier dat het leven stopt als ge ergens stil blijft staan.

Ik heb zelfs het gevoel dat koffie hier sneller afkoelt dan in Wenen.

eur Zeg. Zullen we eens tot aan de rivier wandelen?

Is het winter of zomer?

Wenen in de zomer of de winter,
dat zijn twee verschillende werelden.

an Doe maar de winter.

eur Dus we komen Café Central buiten
en we hebben voor ons de Herrengasse,

met de platanen,

maar laat ons links de Strauchgasse inlopen.

ame Met op uw rechterkant de brillenwinkel Baumgardt,
toch?

eur Klopt. Dat is de Strauchgasse.

Hij was een van de eerste die zijn winkel heeft moeten sluiten.

act En met daarnaast de hoedenwinkel Junkmann.

En daarnaast, wacht, help mij.

an De touwslagerij van Seligmann?

Was dat daar niet?

act Ja, Seligmann!

Ook gedeporteerd.

eur Seligmann, juist, familiebedrijf.

act Het beste touw van de stad.

ame Deze jas heb ik trouwens nog gekocht aan de overkant
van Junkmann,

bij Frau Podolsky.

act Ja! Frau Podolsky!

eur Komt die jas van bij Frau Podolsky?

ame Onverslijtbaar, en warm,

maar als het regent ruik ik nog altijd haar oude hond.

Weet ge nog, die hond die altijd in haar etalage sliep?

Wacht.

Hoe heette die hond ook al weer?

act Een oude mankende Riesenschnauzer.

ame Klopt, maar hoe heette die hond?

Dju, ik kan het mij niet meer herinneren,

ik zou het duizend keer zeggen.

eur Is het goed als we gewoon verder gaan?

Dan de eerste rechts, de Heidenschuss in,

waar de Zimmers woonden en de Fischers.

stilte

En links afslaan bij Am Hof.

an Als het markt is zou ik wel rondgaan,

ge geraakt daar niet door.

eur Rechts het Schulhof oversteken en zo naar de

Steindlgasse.

an Eventjes stoppen aan de Peterskirche?

act Moeten we niet rechts afslaan?

ame Resi!

Die hond heette Resi.

allen Resi!
an Nee het was niet Resi hoor.
eur Nu twijfel ik ook.
Ofwel de Goldschmiedgasse naar de Stephansplatz en de
Stephansdom,
maar dat gaat te druk zijn,
laat ons maar langs de Strobelgasse gaan,
waar de Silbermann's en de Levi's woonden
dan de Essiggasse,
daar woonden de Singers, de Cohens,
de Nussbaums.
Links verder de Bäckerstrasse.
ame Dan de eerste rechts, de Rotenturmstrasse.
eur Nee die straat gaan we niet in.
ame Daar woonde u toch?
Gaan we niet even passeren?
eur Neen, ik heb geen thuis.
We gaan terug,
en lopen de andere richting uit in de
Bäckerstrasse.
Laat ons langs het conservatorium gaan.
Jammer dat het winter is,
in de zomer staan de ramen altijd open
en hoort ge ze oefenen.
Doorlopen tot de Jesuitenkirche, links volgen
en zo tot aan de rivier.
Dat gaat het makkelijkste zijn.

ame Resi.

act En uw jas ruikt nog altijd naar Resi?

an Volgens mij was het niet Resi.

eur Is iedereen mee?

act Nee sorry.

Ik ben even in paniek.

Is de rivier nu voor of achter ons?

Sorry, ik was afgeleid door Resi,

Kunt ge even terug naar de Peterskirche?

an Rosa?

eur Terug naar de Peterskirche?

ame Wat ik mij altijd heb afgevraagd,

Nu we hier toch staan.

Dat is toch een heel rare gevel.

Is dat nu barok of timide?

an Barok.

Maar ge hebt gelijk.

Dat is ne rare gevel.

Een kerk met teveel respect voor de omliggende huizen.

ame Een verlegen gevel?

act Ik zou zeggen dat de rivier achter ons ligt,

maar dat is niet juist zeker?

Ik heb het al gezegd, als ik mijn kompas niet heb...

eur Neen, gewoon rechtdoor.

Waar staat ge nu?

act Aan de Peterskirche nog altijd.

eur En ziet ge ons?

act Neen.
eur Gewoon rechtdoor.
Dan langs de Strobelgasse,
de Essiggasse
en rechts verder in de Bäckerstrasse.
act Ah niet links.
eur Nee rechts, tot aan de Jesuitenkirche,
daar naar links en zo volgen tot de rivier.
Zijn jullie er?
De stad is natuurlijk prachtig,
maar dit, kijk eens,
dit is toch onevenaarbaar.
Moet ge nu eens zien.
De Donau.
Der schönen blaue Donau.
Dit is toch het mooiste wat er is.
Dat hebben ze hier toch niet, zo'n Donau.
Hier stond ik als kind het liefst:
op een brug over de Donau.
En ik verbeeldde mij dan hoe ik van brug naar brug kon
springen,
tot aan de monding,
terwijl de Donau onverstoorbaar onder al haar bruggen door
stroomt.
Dat gevoel van oneindigheid.
Van het Zwarte Woud naar de Zwarte Zee,
dwars door naties,

door landschappen,
en landsgrenzen,
hoe die rivier het Europees continent verbindt en verenigt.
Als jullie het niet erg vinden,
ik zou hier graag even blijven staan,
op de brug,
loop maar verder,
ik vind jullie wel.

you really have to
earn it

ame gaat vlak naast Eur staan

Heb ik ook verteld over die man?

Die man die vannacht naast mij kwam staan?

Die te dicht bij mij kwam staan?

Ze doen dat hier.

Ze houden hier geen afstand,
omdat men niets te verbergen heeft.

What you see is what you get,
en why not?

Er is nu echt veel plaats aan de Grand Canyon,
maar die man gaat vlak bij mij staan.

Hij zwijgt.

Dan zegt hij tegen mij:

‘You really have to earn it, don’t you?’

En hij glimlacht naar de afgrond.

En ik wist: die rijdt straks naar huis
en heeft een afgrond gezien,

geen metafoor,

maar een letterlijke afgrond.

Diepgang is hier geologisch, denk ik.

Why not?

Wist ge dat de Grand Canyon een vaak gekozen plek is voor zelfmoord?

Dat is trouwens de meest gekozen vorm van zelfmoord in Amerika,

van hoge hoogtes in de diepte springen, wist ge dat?

Een mens die in de Grand Canyon springt, de verhoudingen kloppen niet, dat maakt het tragikomisch.

eur Zoals in Breugels 'Vallende Icarus'.

Sorry, dat is een erg Europese opmerking van mij.

ame Ja het is hardnekkig.

eur Maar het is toch waar?

ame In welke zin?

eur Op 't eerste zicht is dat een gewoon een schilderij van een landschap?

Het is maar als ge goed kijkt dat ge ziet hoe de vallende Icarus is weggeschilderd in de uiterste hoek van het schilderij,

zelfs de andere personages zien hem niet vallen.

ame Bon, ik ga nog eens zwemmen.

tegen Eur Gaat ge nu springen of niet?

eur Nee, ik spring niet.

ame Ik ga in elk geval nog eens springen.

tegen Act Wilt gij niet eens springen?

act Euhm, straks misschien.

ame Ge weet niet wat ge mist.

Ge gaat dat zalig vinden. Het water is perfect.

Ge zijt nen anderen mens als ge gesprongen hebt.

act Oké, straks misschien.

Ik had mij dus ondertussen al ingecheckt.

Ik was dat dus vergeten.

Dat is toch raar.

Ik moet misschien eens stoppen met Kafka te lezen voor het slapen gaan.

het verkoolde
manuscript van
frau immerfroh

act Alles in orde met Frau Immerfroh?

ame Ze is aan het zwemmen, denk ik.

an Ze is moe.

Ze slaapt hier niet goed,

met dat zand, zegt ze.

act Ja, ik voel wel dat er iets scheelt.

an Ze droomt onrustig.

Ze heeft last van nachtmerries.

act Over de oorlog?

an Ze weet niet goed waarover,

het geluid is weggevallen zegt ze.

act Een soort stomme film?

an En de laatste tijd zijn ook de beelden beginnen weg te
vallen.

Maar de nachtmerries zijn er wel nog altijd.

Ze heeft ze sinds haar huis is afgebrand.

Ze heeft ook niets meer geschreven sindsdien.

act Is haar huis afgebrand?

Vreselijk.

an In brand gestoken om precies te zijn, door de... Enfin,
een tragedie voor een schrijver.

Al haar boeken weg, haar notities,
haar manuscripten.

act Verschrikkelijk.

Ja dan snap ik het wel.

Geen kritiek of zo,
maar het doet toch raar om haar hier zo in het echt te zien.

In haar boeken zit altijd zoveel energie en levenslust,

maar zo in levende lijve komt ze wat,

uitgeblust,

wat opgebrand over.

an Ja, ze heeft misschien te snel geschreven, vroeger,

te veel te snel geschreven,

ge moogt uw oeuvre nooit te vroeg voltooien natuurlijk.

act Ze heeft haar oeuvre toch nog niet voltooid?

Ze is daar toch nog veel te jong voor?

Is ze echt gestopt met schrijven?

an Nee ze is wel bezig met iets.

act Oh fantastisch.

Nieuw werk, zeer benieuwd,

ik heb mij altijd afgevraagd,

na haar experimentele romans over het humanisme, wat nu?

Wat is de volgende stap?

Wat kunt ge daarna nog schrijven?

Spannend zeg.

an Nieuw werk is het niet echt.

Ze is bezig met oud werk,
ze probeert een verkoold manuscript te reconstrueren.
Het enige manuscript dat ze nog net uit de brand heeft
kunnen slepen,
maar het schiet niet op, zegt ze.
Ik denk ook dat ze daarom zo moe is.
Echt ondankbaar werk.
Die pagina's plakken aan elkaar,
sommige stukken zijn bijna volledig verkoold,
is er amper één woord leesbaar.
Ze moet het eigenlijk uit het geheugen helemaal opnieuw
schrijven.
En dan natuurlijk altijd het knagende gevoel dat het origineel
beter was.
act Oei, ja lastig.
an Ook altijd het gevoel in herhaling te vallen.
Gisteren zei ze me zelfs dat ze het gevoel had haar eigen
werk te vervalsen.
En het eten bevalt haar ook slecht.
Ze is het ook gewoon beu denk ik,
ze vindt het uitgekauwd,
zoutloos,
ik snap dat ook,
als ge jaren met het humanisme zijt bezig geweest,
misschien moet ge dan overwegen om eens iets nieuws te
proberen.
act Het komt uit haar humanisme-cyclus?

ik heb die verslonden, die reeks.

Haar Erasmus-biografie, haar Montaigne-monoloog?

Of haar roman over de Spaanse humanisten toevallig?

an Ja, Spanje, dat kan wel.

act Over die vijf Spaanse humanisten in die herberg?

Die vijf ballingen in een Portugese herberg?

Die tijdens de Spaanse Inquisitie de vlam van het humanisme proberen brandende te houden?

an Ja het zal dat zijn.

act Schitterend boek, een van haar betere boeken zelfs volgens mij.

Nochtans hebben ze haar in recensies verweten dat het naïef was.

Daar was toen een hele polemiek rond in de kranten: kan het humanisme zich redden door onder te duiken?

Eigenlijk zeer actueel.

an Ja, de Foundation for European Culture in America vindt dat dus ook,

dat het actueel is.

ze willen het vertalen.

Het is een vermoeden, maar...

act Ja?

an Ik denk, dat is mijn theorie,

dat ze haar willen bekronen met een ere-staatsburgerschap, voor culturele verdienste.

Ze krijgt de laatste tijd brieven van het ministerie,
maar ze opent ze niet.

de gravures

act Zeg, haar deur stond daarnet open,
en ik zag precies een Dürer aan haar muur hangen.

Is dat een originele Dürer?

Is dat niet heel duur?

an Die is echt.

Ze had thuis een hele collectie gravures.

Ze heeft er maar één kunnen redden, haar Dürer.

Ze heeft die ooit gekocht van een blinde verzamelaar.

Zwaar onder de prijs, heb ik horen waaien.

act Van een blinde verzamelaar?

Een blinde die gravures verzamelt?

an Ja ik weet ook niet precies hoe de vork in de steel zit.

eur Zijn jullie over mij bezig?

an Neen, Frau Rosenthal informeerde naar uw Dürer.

Van die blinde verzamelaar?

act Ja, Frau Immerfroh, Ik begreep gewoon niet waarom een
blinde gravures verzamelt.

eur Die is niet blind geboren, die is blind geworden,

tijdens de oorlog,

heel tragisch verhaal.

Hij is bijna alles kwijt geraakt,

hij heeft zijn bedrijf moeten liquideren.

an Zijn gravures verkopen.
eur Nee nee, dat kreeg hij niet over zijn hart,
hij zou dat niet overleefd hebben,
dat was zijn leven, zijn verzameling.
act Maar u heeft ze wel gekocht?
eur Van zijn familie.
Om in hun levensonderhoud te kunnen blijven voorzien,
zijn ze zijn gravures beginnen verkopen.
Maar om hem te sparen hebben ze elke gravure die ze
verkochten
telkens vervangen door een leeg vel papier van dezelfde
grootte,
een wit vel papier met dezelfde textuur en dezelfde
vouwlijnen als de oorspronkelijke gravure.
act Hij heeft dat nooit gemerkt?
eur Neen, of hij heeft het niet willen
merken.
Of willen laten merken,
dat hij het wist bedoel ik,
misschien wist hij het wel.
De mens is daar koppig in.
Hij deed niets liever dan zijn gravures tonen aan bezoekers.
Hij legde dan die lege vellen papieren,
waar dus niets op stond
één voor één op zijn bureau,
met zijn handen ging hij over het papier,
en aan de hand van zijn handen,

op het gevoel,
vertelde hij precies, tot in het kleinste detail,
wat er op stond,
terwijl het er dus niet op stond.
Zijn gravures stonden in zijn geheugen gegrift.
allen *zingen*

Herbsttag

Wer jetzt kein Haus hat,
baut sich keines mehr.
Wer jetzt allein ist,
wird es lange bleiben,
wird wachen, lesen,
lange Briefe schreiben
und wird in den Alleen
hin und her
unruhig wandern,
wenn die Blätter treiben.

het verlies van poëzie en de poëzie van het verlies

eur *terwijl de anderen blijven zingen*
Misschien moet ik eventjes vertalen.
Wie nu geen huis heeft,
bouwt er zich geen meer.
Wie nu alleen is,
zal het nog lang blijven,
zal waken, lezen,
lange brieven schrijven
en zal in winderige lanen
heen en weer
onrustig wandelen,
terwijl de bladeren drijven.
an Goh. Wandern. Wandelen.
Wandern is niet echt wandelen.
Eerder toch dwalen, of dolen.
Ge kunt dat eigenlijk niet vertalen.
Als gij het zo doet, klinkt het vertaald.
eur Ja ik weet het.
Ge kunt dat niet vertalen.
an Een vertaald gedicht is een verschraald gedicht.
ame Wacht.

'Poetry is what gets lost in translation.'
Dat is van een Amerikaanse dichter.
Ik ben zijn naam kwijt.
Poëzie is dat wat verloren gaat in vertaling.
Dat kan toch alleen een Amerikaan.
Poëzie boeken als een verliespost.
Maar hij heeft wel gelijk.
Een woord steekt een taalgrens over,
en er wordt iets van afgenomen,
als een soort van accijns die geheven wordt.
Ja maar het gaat in twee richtingen.
Er komt ook iets bij.
Zeker voor dichters in ballingschap.
Er is het verlies van poëzie,
maar ook de poëzie van het verlies.
Maar als alles poëzie wordt,
dan is niets het nog hèn vriend.
Zo makkelijk is het nu ook weer niet.
Een vriend van mij zei laatst iets goeds.
Hij werd geïnterviewd door een Amerikaanse krant,
en ze vroegen hem of hij 'happy' was in Amerika.
'Are you happy?'
Hij antwoordde: 'I am happy, aber ich bin nicht glücklich'.

de groene kaart

act Ik heb nog een vraagje:

die groene kaart, is dat voor het ontbijt?

't Is gewoon omdat ze mij vanmorgen tijdens het ontbijt mijn groene kaart vroegen.

ame Nee, ze vragen dat om te controleren of ge een geldige verblijfsvergunning hebt.

Maar pas op, die groene kaart is rood geworden.

act Rood?

Ik weet van niks.

ame Ze zal nog wel toekomen dan.

act Ik heb het over deze.

haalt groene kaart boven

ame Ja, dat is de groene.

act En die is niet meer goed?

ame Die is niet meer geldig inderdaad.

act Sinds wanneer?

ame Sinds ze die rode hebben ingevoerd.

act Hoe komt het dat ik van niets weet?

ame Ik weet het niet,

ik heb het ook maar gewoon via de post vernomen.

act Wanneer?

ame Nee een paar dagen geleden

act Een paar dagen geleden al?

aan An En u?

an Nee, ik heb niets gekregen,
maar mij gaan ze ook niets sturen.

act En ge kunt die niet ergens ophalen?

ame Neen.

Ge krijgt die alleen per post toegestuurd.

Ze hebben uw adres?

act Dat weet ik niet.

ame Ge hebt toch uw adres moeten opgeven.

act Ik weet het niet.

Wanneer moest ge dat doen?

Heeft u niet gezegd dat wij hier ook wonen?

ame Tegen wie gezegd?

Wat gezegd?

act Tegen de Dienst Vreemdelingenadmini-
stratie?

Of van waar komt die brief?

an Ik zeg nooit meer aan diensten die zich bevoegd noemen
hoe ik heet of waar ik woon.

ame tegen Act Iedereen heeft zelf een adres moeten
opgeven.

an Een fiche met uw gegevens in handen van een overheid,
dat is de kogel met uw naam erop in de revolver van een
overheidsbeambte.

act Wanneer moesten we ons adres opgeven?

an Jullie weten dat de nazi's een ministerie hebben voor de uitroeiing van de joden?

Het ministerie voor Handel en Administratie.
Administratie.

Ik zeg het maar.

act Zeg ik dan beter niet waar we wonen?

ame *tegen Act* Heeft u bij uw inschrijving niet moeten opgeven waar u woont?

act Inschrijving?

ame U heeft zich aangemeld?

act Ja, aangemeld, maar niet ingeschreven.

Moest ik mij inschrijven?

ame Wacht. Hebt gij die gele kaart gehad?

act Nee nog niet.

Is de gele kaart voor mijn inschrijving?

Waarvoor dienen die grijze kaarten dan?

ame Die hebt ge nodig om een gele kaart te verkrijgen.

Als ge kunt bewijzen dat ge genoeg grijze kaarten hebt dan krijgt ge uw gele.

act En dan kan ik mij inschrijven?

ame Ja.

act Dus nu ben ik enkel nog maar aangemeld.

ame Waarschijnlijk.

act En met die grijze kaarten kan ik geen rode krijgen?

ame Nee nee, zo'n grijze is als een soort voorlopige verblijfsvergunning.

act En ge zijt zéker dat ik de groene niet meer mag gebruiken?

an Men vraagt zich af of ze eigenlijk wel willen dat we er aan uit kunnen.

ame Ik had iets gehoord van dat ons statuut is veranderd.

act Van een groen naar een rood statuut?

ame Ja, ik denk het.

an Een rood statuut.

Ik zeg het maar.

act Intuïtief klinkt dat als een devaluering.

ame Het zal wel meevallen.

Ik loop al een tijdje rond met die rode kaart en ik merk geen verschil.

act Waarom in godsnaam ineens een rode kaart?

Zo agressief.

an U vraagt mij: wat is de essentie van de Holocaust?

an U vraagt mij: wat is de essentie van de...

act En hoeveel grijze kaarten moet je hebben voor een gele?

ame 10 binnen de 18 maanden.

act Tien?

an Dan antwoord ik:

act Ik moet tien verblijfsvergunningen hebben?

an Ik antwoord dan:

act Waar staat dat, van die 10 grijze kaarten?

ame Op uw kaart.

an Dan antwoord ik: de holocaust is het geslaagde huwelijk van fascisme en kapitalisme.

act En als dat niet lukt op 18 maanden?

ame Dan begint ge opnieuw te tellen.

act Ongelofelijk.

Dan kan ik blijven tellen en verzamelen.

an Ik zeg het u, het kapitalistisch ideaal van rationaliteit en efficiëntie,

maar eigenlijk gericht op de totale, ik zeg: fascistische!, controle van het individuele.

Eerst is er de administratie, daarna volgt de holocaust.

Zo begint het.

Ik zeg het maar.

Vogelvrij verklaard worden en toch niets mogen.

Hallo Mutti.

act Ah ja ik zie het hier staan.

18 maanden.

Scheisse.

an Hallo.

...

Hallo?

...

Moeder zijt gij het?

...

Hallo?

...

Mutti, ik versta u niet?

...

Mutti, de verbinding is zeer slecht.

Ge moet luider spreken, Mutti?

...

Mutti?

kafka in amerika

an Slechte verbinding.

Het heeft waarschijnlijk met de aanhoudende wind te maken.

Ongelofelijk.

Venice Beach,

een miljardair die Venetië nabouwt,

die Venetië verplant naar Amerika,

maar dan beter,

een Venetië dat niét zinkt.

Maar gewoon naar huis bellen,

dat lukt dan niet.

ame Maak u geen zorgen om Frau Rosenthal.

Ze moet nog wat landen.

Ze heeft een verwarrende aankomst gehad,

trouwens een heel verwarrend verhaal.

Met de boot aangekomen in New York,

maar haar paraplu vergeten aan boord,

dus zij de boot weer op,

misschien niet eens de juiste boot,

verloren gelopen in een wirwar van gangen,

dan een verlegen stoker tegen het lijf gelopen,

die bleek zwaar onderbetaald te zijn,

dus zij natuurlijk verontwaardigd,

met die stoker naar de kapitein,
ruzie gemaakt met de kapitein,
omdat zij loonsopslag eiste voor de stoker,
die kapitein bleek dan nog eens familie van haar te zijn.

act Dat was mijn neef.

ame Enfin, een heel verwarrende aankomst,
de paraplu intussen rats vergeten.

Hoe ze uiteindelijk hier is geraakt is voor iedereen een
raadsel.

eur Wacht 's.

an Ik weet het.

eur Toch?

an Ja.

eur Dat verhaal van die stoker?

Dat is toch...

an Kafka.

ame Kafka?

an 'Amerika' van Kafka.

En hij is hier zelfs niet eens geweest.

ame Wie?

act Kafka.

an Kafka, schreef 'Amerika', maar is zelf nooit in Amerika
geweest.

eur Moeten we haar dat niet eens zeggen?

Of zou dat vanzelf overgaan?

ame Misschien moeten we haar straks eens helpen zoeken
naar haar kompas.

an Maar wil zij haar kompas wel vinden?

Ik denk eigenlijk dat ze zich nog het meest thuis voelt zolang ze hier verloren loopt.

eur Ze is hier natuurlijk ook nog maar net.

an Kennen jullie dat verhaal van de aboriginals?

Misschien moeten we haar dat eens vertellen.

Dat verhaal van die aboriginals die op reis gaan,

en als ze hun bestemming naderen,

dan hurken ze eerst neer op een paar kilometer van de aankomst,

en wachten ze tot hun ziel hen heeft ingehaald.

Volgens mij is ze nog aan het wachten.

ame Ja, dat is misschien niet slecht om haar dat eens te vertellen.

eur Wie gaat er haar dat zeggen?

an Misschien moet jij dat doen.

Van u gaat ze dat verdragen.

ame Maar zwijg nog even over Kafka.

an Ah!

Excuseert u mij.

Hallo?

...

Mutti?

...

Ja hallo.

Alles goed?

...

Hier alles uitstekend

ja zeker.

En met jullie?

....

Hier alles oké.

Maar hoe gaat het met jullie?

...

Hallo?

Mutti?

...

Hallo?

...

Hallo?

...

Er is iets met...

Ik hoor u niet goed, Mutti.

Mutti?

...

Hallo?

tegen de anderen

De verbinding is weer verbroken.

Of ze werd verbroken.

Ze klonk goed, denk ik.

Ik weet het niet.

Zou het kunnen dat de verbinding verbroken werd?

Hebben ze nog iets op de radio gezegd?

Ik probeer zo meteen nog eens.

...

Ik probeer nu nog eens.

de nocturne

act draagt een gedicht voor

Draag je haat voor je uit,
laat je lier waar ze is:
de wilgen hoeven even niet te huilen,
sluit de oren voor muziek,
luik de ogen voor het schone.
Win oorlogen.
Ontketen bloedig het verzet,
zodat het heel misschien nog niet te laat is
om het berkenbos te herveroveren
waar je de dichterslier kan laten klinken,
met gratie en gevoeligheid.

Wat vindt u ervan?
eur Ik word er wat weemoedig van.
act Door die huilende wilgen?
Te adolescent misschien?
eur Alle poëzie is adolescent,
dat is het probleem niet.
act Maar er is dus een probleem?

Misschien moet u mij een gecorrigeerde versie bezorgen?

Misschien moeten we samenwerken, de krachten bundelen.

eur Neen, dat lijkt me geen goed idee.

Poëzie is een daad van eenzaamheid.

act Maar dan noemen we het geen poëzie.

We noemen het oorlogstaal, geen gedichten meer maar gevechten, niet met staal, maar in taal.

eur Ik ben moe.

act Het rijmt niet natuurlijk, maar dat is de bedoeling.

dat is het idee, een gedicht dat de noodtoestand uitroept, de poëzie tijdelijk opschort, tot de oorlog voorbij is.

eur Daar word ik dus weemoedig van.

Poëzie die zichzelf afschaft in een gedicht.

act Maar zonder rijm.

Omdat ik dacht: kunnen we vandaag nog wel lyrisch zijn?

eur Goeie vraag.

Kunnen we vandaag nog wel lyrisch zijn?

Dan mis ik zo erg een dichter als Rilke, die zich opsluit, die zich afsluit van de wereld, om de wereld te redden in een gedicht.

Maar dat kan niet meer, ik weet het.
De oorlog rookt ons allemaal uit,
het is een bosbrand die de dieren uit hun schuilhoek drijft
naar de rand van een uitgedund berkenbos.
act Prachtig.
eur Vroeger wou ik de wereld in gedichten onsterfelijk
maken,
ik wou de wereld in gedichten intact houden,
en ik kon dat geloven,
ik geloofde dat echt.
Maar de wereld van gisteren,
de wereld van boom, huis, tuin,
kruik is stuk gevallen,
is in scherven uit elkaar gevallen.
De wereld van vandaag:
dat zijn mensen die schuttersputten graven,
tunnels doorheen kapotgeschoten muren slaan,
mensen die zandzakken doorgeven,
mensen op de barricaden,
achter gevangenis muren,
binnen ghetto-grenzen, of erbuiten,
mensen op de vlucht
met nutteloze verzen op de verstomde lippen.
act Wilt u dat ik mijn gedicht vernietig?
Ik wil dat doen voor u, Frau Immerfroh.
eur Alma, gij moet niets voor mij doen.
Gij schrijft, gij leeft,

gij teert op geestdrift,
Uw wanhoop is uw brandstof,
en dat is goed.
Schrijf uw gedichten zoals u ze wilt.
Vernietig gerust de wereld,
vernietig desnoods de poëzie,
maar doe het in een gedicht.

klaus zingt nog twee kafka-liedjes

Verstecke

Verstecke sind unzählige,
Rettung nur eine,
aber Möglichkeiten der Rettung
wieder so viele wie Verstecke.

Geheversuche

Ich kann nicht eigentlich erzählen
ja fast nicht einmal reden;
wenn ich erzähle,
habe ich meistens ein Gefühl,
wie es kleine Kinder haben könnten,
die die ersten Gehversuche machen.

de gemeenschappelijke verklaring

eur Bon, hoe gaat we dat aanpakken?

act Zal ik eens hernemen?

eur Waar is Hans-Peter?

ame Hij mist zijn moeder.

eur We missen allemaal onze moeders.

ame Hoe meer hij belt, hoe meer hij haar mist.

eur Kunt ge het hem verwijten.

Zijn ouders zijn in mekaar geslagen tijdens Kristallnacht.

Ze zijn moeten vluchten en leven nu ergens ondergedoken.

Hij denkt dat zijn vader een longontsteking heeft opgelopen.

ame Dat is dan misschien het voordeel aan gestorven
ouders,

dat hen niets ergs meer kan overkomen.

De zee heeft zich teruggetrokken

en het strand ligt vrij.

act Oké, ik herneem,

leest voor

‘1453,

een noodlottig jaar.

Byzantion zwicht en wordt veroverd door de barbaren.

De Griekse geleerden hebben zich verschanst in de
eeuwenoude bibliotheek,
en horen de barbaren beuken tegen de zware stalen poorten.
Hier brandt de fakkel van de Westerse cultuur,
maar dat vuur zal dra door de barbaren met vuur gedoofd
worden.

De geleerden besluiten zoveel mogelijk van de belangrijkste
boekrollen

uit de brandende bibliotheek te redden.

In het holst van de nacht schepen ze in,
en als ze vanop zee nog een laatste maal smartelijk achterom
kijken,

zien ze hoe hun cultuur,

de Europese cultuur, in vlammen opgaat,

en hoe de brandende bibliotheek de nacht in een vurig
avondrood schildert.'

eur Ik vind het al goed.

act 'Hun nachtelijk schip herbergt de toekomst van Europa,

boeken vol verloren gewaande kennis,

die bij hun aankomst in Venetië

het avondland een nieuwe ochtendstond zal geven,

het begin van een intellectuele hergeboorte,

een rinàscita.'

ame Zeg maar gewoon renaissance hoor.

act 'Het zwaartepunt van de geschiedenis

is sinds de oudheid verschoven

van oost naar west,

van Babylon naar Egypte,
van Egypte naar Griekenland,
van Griekenland naar Rome,
van Rome naar Europa,
van Europa naar...'

an Ik ga toch al eens onderbreken.

Dat is de sneuveltekst?

eur Werktekst.

an Of gaan jullie zo beginnen?

Letterlijk zo?

act We dachten dat allemaal.

We gingen er toch een gemeenschappelijke verklaring van maken?

Het is ons dankwoord.

eur Zo zijn we vorige keer geëindigd.

We gaan er niet terug over beginnen,
we beginnen in medias res.

an In medias res.

act Begint het te abrupt?

Of vindt u het begin te abrupt eindigen?

Voor mij is het ook geen breekpunt.

an Als sneuveltekst vind ik het al goed.

ame Ja.

eur Laat ons het een werktekst noemen.

act Ik dacht,

enfin, we dachten allemaal, dacht ik,

we beginnen met een brandende bibliotheek en barbaren
voor de poort.

Maar we kunnen het altijd ook omdraaien?

Dat we beginnen bij de rinàscita.

ame Zeg maar gewoon renaissance.

Rinascíta is, met alle respect, toch een beetje...

eur Rinàscita.

ame Ja, rinascíta, dat zeg ik toch,

en eigenlijk: ik zou voorstellen om die Byzantijnen gewoon te
schrappen.

act Dus dan schrappen we het midden?

We beginnen met het einde?

an Dus meteen de renaissance,

zonder voorgeschiedenis?

eur Maar de renaissance is geen einde

dat is nog maar het begin van Europa.

an Ja maar het is geschiedenis,

dat heeft geen begin en dat heeft geen einde.

ame Ja, in medias res, why not?

eur We schrappen niets.

Die Byzantijnen, die brandende bibliotheek,

ik vind dat dat echt kan.

act Wat denkt de rest?

an Als sneuveltekst vind ik het al heel goed.

eur Werktekst.

Laat ons het een werktekst noemen.

ame Ik ben nog altijd voorstander voor een kort
dankwoordje,
gewoon in naam van de émigré-gemeenschap iets zeggen.
We moeten gewoon zien dat het niet te lang duurt.
eur *tegen Ame* U zou het anders doen?
an Ik zou het persoonlijk gewoon helemaal niet doen,
maar ik ga niet moeilijk doen,
ik wil mij solidair opstellen.
eur We moeten hen toch bedanken.
Alleen al voor de uitnodiging.
ame En Amerika in het algemeen bedanken natuurlijk.
an Van wie komt de vraag eigenlijk?
act Wat we zeggen is voor mij minder belangrijk,
als we het maar vanuit één stem doen,
als een verenigd Europa,
het is de stem van Europa die we moeten laten horen,
die kans mogen we echt niet laten liggen.
ame Ik zou gewoon beginnen met een bedanking.
act Dus dan schrap ik de Byzantijnen?
eur Nee nee, van de Byzantijnen blijven we af.
an Ik weet het niet.
eur Neen, die Byzantijnen, dat is een krachtige metafoor.
an Ik bedoel, dat bedanken,
ik weet het niet.
eur Het is een dankwoordje.
We kunnen het niet maken hen niet te bedanken.
ame En Amerika in het algemeen te bedanken.

an Maar hebben zij ons gevraagd om een dankwoordje te brengen?

ame Hoe bedoelt u?

an Hebben ze gevraagd:

willen jullie komen en kunnen jullie ons bedanken?

ame Nee natuurlijk niet.

Maar het is toch alleen maar gepast om het te doen.

We zijn toch dankbaar.

an Absoluut.

Maar ik vraag mij wel af:

hoe dankbaar moeten we zijn?

act Ja goeie vraag.

an En hoe lang moeten we nog dankbaar zijn?

act Ja

an En moeten we dat voortdurend zeggen?

Het zijn maar vragen.

act Maar het zijn wel goeie vragen.

Wanneer is de schuld vereffend?

an Dat bedoel ik.

Hun gastvrijheid heeft toch ook iets,

vernederend is misschien een te zwaar woord,

maar toch: iemand helpt iemand,

die boven-onder-verdeling is toch vernederend.

ame Dus u wilt dat ze onvriendelijker zijn?

an Nee natuurlijk niet.

Of ja misschien wel.

In elk geval: hun vriendelijkheid maakt het nog erger.

Het maakt de hulp voorwaardelijk,
alsof de hulp afhangt van hun humeur.
En dan moet de vriendelijkheid ook nog eens permanent
worden beantwoord,
dat kan mij...
act ...erg ongemakkelijk maken?
Dat heb ik ook.
Elke keer als ik in een winkel kom lacht iedereen mij op
dezelfde manier toe,
maar ik voel mij nooit geholpen.
Ze geven mij het gevoel dat ik meer heb gekregen dan ik
nodig heb,
en toch ga ik naar huis met het gevoel dat ik iets verloren
ben.
ame Ik vind ze heel genereus,
en geestig.
We moeten er ook geen karikatuur van maken.
an Lach en de ander zal teruglachen.
Maar eigenlijk is het onverschilligheid.
ame Ze moeten dat ook niet doen,
ons helpen,
zo vriendelijk en genereus zijn.
an Ja en dat is het probleem.
Het kan dus elk moment weer stoppen.
Waarom worden wij voortdurend op feestjes uitgenodigd?
Ik ga u zeggen waarom: omwille van onze tragiek.
ame Wat zegt gij nu.

We worden uitgenodigd als symbolen van veerkracht.
act Maar vooral toch als dragers van de Europese cultuur,
en als beschermers van de Europese humanistische traditie.
tegen Eur Misschien moet dat er nog in, die humanistische
traditie?

an Het staat gewoon goed om ons in huis te halen.

Zoals orchideeën,
mooi maar somber.

eur Vergeet niet dat het heel anders had kunnen aflopen met
ons allemaal.

Ik vind dat jullie daar te licht over gaan.

an We geven diepte aan hun leven,
door bij hen te gast te zijn:

Kijk daar: 'De Goede Joodse Intellectuele Duitser'.

De net niet vergaste gast.

ame Ze zijn ongelooflijk vriendelijk.

Punt.

Iedereen.

Punt.

En geestig in de omgang.

an Ja.

Tegen iedereen ook even vriendelijk.

ame Ja.

an En op dezelfde manier vriendelijk.

Ik vrees dat ik niet overdrijf als ik zeg dat...

eur Toch wel, u overdrijft.

an Als ik zeg dat er iets, hoe moet ik het zeggen,

dat er iets reflexmatig in zit, neen?

Dat luide lachen,

het pronken met dure dingen,

de overdreven gebaren.

ame Ik lach ook hard.

act Ik begrijp wat u bedoelt.

U bedoelt een permanente champagne-vrolijkheid?

an Ja, een soort Hongaarse operetteachtige lichtzinnigheid.

Zo'n demonstratieve spilzucht waaruit zou moeten blijken dat men genereus is.

En in een operette is dat misschien komisch,

maar hier is het een levensideaal geworden.

ame Ik vind het heel geestige mensen.

En heel genereus.

eur Oké, maar waar we niet omheen kunnen

is dat we vanavond iets mogen gaan zeggen

en dat we dat samen willen doen.

an Ik weet het niet.

act Laat ons verder gaan,

ik vond dat we goed bezig waren.

eur Dus: Eerst die Byzantijnen.

En dan: 'Dierbare Amerikanen'.

Ik vind dat dat kan.

Iets als: 'We zijn dankbaar voor jullie gastvrijheid...'

act Maar dan meteen aansluiten met die dreiging,

het gevaar waaraan we ontsnapt zijn,

de concentratiekampen.

eur Ja, Alma, wacht,
dan iets als...
'Europa is de weg kwijt,
het Avondland is door nacht verzwolgen
sinds Duitsland de weg koos van het bloed
en de barbarij.'

Ik improviseer maar,
het kan ook iets anders zijn,
alhoewel, neen, ik vind het goed:
'en zich stortte in de gevoelsroes
van blinde dadendrang,
die matigheid brandmerkt als slapheid,'
– zijt gij dat aan het noteren? –
'aarzeling als krachteloosheid,
en terughoudendheid als verraad.'

act Ik noteer het zo al even?
eur En misschien toch ook iets zeggen als,
'We zijn dankbaar,'
ik vind dat dat echt kan
'en toch treuren we,
over de talloze vrienden, familieleden,
en collega's,
die niet zoals wij gered zijn,
die nu vervolgd worden,
in kampen worden opgesloten,
in de gaskamers worden gejaagd.'

ame Dat laatste zou ik niet doen.

Het is een dankwoord.

We moeten hen niet lastigvallen met ons verdriet.

an Ik weet het toch niet.

eur Wat weet ge niet?

an Alles.

Weet ge, ik denk dat ik jullie beter gewoon laat doen.

ame Ja ik denk dat dat beter is.

act Het is een gemeenschappelijke verklaring.

eur Doe dan zelf een voorstel.

an Het is niet mijn idee, dat dankwoordje.

Wiens idee is dat eigenlijk?

Waarom zijn we dit aan het doen?

ame We doen dat om de Amerikanen te bedanken voor hun

vriendelijkheid en

hun hulp.

an Hulp?

Ik heb van de Amerikanen niets gekregen.

Ik heb niets gekregen behalve de toelating

om hier te zijn,

maar ze hadden ons hier liever niet,

dat is duidelijk.

ame Ga dan niet mee.

an Ik ga sowieso niet mee.

Ik verwacht nog telefoon.

act Iedereen doet mee,

het is een gemeenschappelijke verklaring,

we mogen niet verdeeld lijken.

Ik geloofde er eerst ook niet in,
maar nu denk ik dat we echt iets belangrijk
te zeggen hebben.
Niet alleen voor ons,
maar ook voor de Amerikanen.
an Ik herken mij er niet in,
het is hol pathos,
ik wil daar mijn naam niet aan verbinden.
ame We moeten gewoon springen, allemaal.
act Dat is het,
dit is niet het moment om te twifelen.
Ik vind het juist goed dat we de geschiedenis van Europa,
van de renaissance,
verbinden met Amerika,
dat we die bruggen slaan,
de Byzantijnen, de renaissance, Amerika.
ame Ja klinkt heel goed voor mij.
Ik denk echt dat we er bijna zijn hoor.

ver van wat?

an Die Byzantijnen,
ik begrijp niet waarom we die nodig hebben.
eur Die Byzantijnen blijven erin!
Ze blijven!
Dat hebben we beslist.
Ze zitten erin, ze blijven erin!
Of weet ge wat.
Haal ze eruit.
Trek uw plan,
ik blijf hier niet.
act Wat gaat gij doen?
eur Ik ga weg.
act Weg, naar waar?
eur Brazilië.
act Zo ver weg?
eur Ver weg van wat?
Luister, ik ben moe.
act Maar we hebben u nodig.
Juist nu.
Juist u.
Schrijvers die het goede van Europa
belichamen.

eur Ik heb sinds ik hier ben geen letter
op papier gezet.

Ik ben moe.

Ik ben Europa moe.

act Maar wat gaat ge dan doen?

In Brazilië.

eur Nadenken.

act Oké, dan doen we het niet vanavond.

Het heeft geen zin een verenigd Europa te spelen als we het
niet zijn.

eur Dat heeft er niets mee te maken.

Laat het niet van mij afhangen.

Dit is een persoonlijke beslissing.

act Het is hen dan toch gelukt.

Het is het naziregime dan toch gelukt om ons uit elkaar te
spelen.

eur Nee dat heeft er niets mee te maken.

ik ben gewoon moe.

Laat het alstublieft niet van mij afhangen.

U twijfelt toch ook elke dag of u wel moet blijven.

U checkt zich toch ook elke dag weer uit.

act Ja maar ik check mij daarna wel meteen weer in.

Ik blijf wel.

Ik begrijp het niet.

U ontvlucht het fascisme in Europa,

dat ons wil vernietigen,

we zijn nu gered,

we kunnen doen en zeggen wat we willen,
en wat doet ge: ge vlucht nog eens,
maar nu van uw verantwoordelijkheid.
eur Welke verantwoordelijkheid?
Ik heb mijn verantwoordelijkheid genomen.
Ik heb mijn boeken geschreven.
ik heb er niets meer aan toe te voegen.
Ik kan niet meer, ik kan het niet meer opbrengen.
Ik heb alles gezegd.
Lees mijn boeken, het staat er allemaal in.
Ik moet luisteren naar mijn lichaam,
ik verdraag het niet meer,
dat zand,
mijn luchtwegen,
ik moet hier weg,
het is hier ongezond.
act Weet ge wat ook ongezond is?
Chloorgas, dat is ook ongezond.
We kunnen toch niet niets doen?
We moeten de Amerikanen wakker schudden.
an Dat is fanatisme.
act Dat is geen fanatisme.
an Die blinde drang om toch maar iets te doen,
om niet te moeten denken.
Gij wilt enkel nog onderbuik zijn,
enkel gevoel.
act Ongelofelijk.

an Het is intellectuele gemakzucht.
act Ongelofelijk.
Echt ongelofelijk.
iets willen doen is gemakzucht, is fanatisme,
niets doen is beschaving,
dat is wat gij zegt.
Gij kunt de dingen mooi omdraaien.
Niets doen en thee drinken tot het voorbij gaat,
dat is wat gij voorstelt.
En ondertussen jullie verlamde humanisme verpakken als
morele superioriteit.
tegen An Gij geeft kritiek,
ge plaatst u erboven,
maar eigenlijk duiken jullie onder.
eur Gij ook.
Wij duiken allemaal onder.
act Maar jullie duiken dieper onder.
Dat voorzichtige humanisme van jullie,
het is eigenlijk onverschilligheid.
an Kies uw vijand goed.
Dat is het enige wat ik zeg.
Kies hem goed, uw vijand.
Want ge wordt wat ge bestrijdt.
act Ik bestrijd tenminste iets.
an Gij radicaliseert terwijl we erbij staan.
act Weet ge wat uw probleem is?
Gij ziet een probleem en gij maakt er een paradox van,

en daarmee is het voor u opgelost.

an Is dat zo?

eur Jullie zijn hier wel de nuance uit het oog aan het verliezen.

act Met nuance houden we geen wereldoorlog tegen, Hannah.

tegen An En gij zijt uw eigen paradox geworden.

En het legt u lam,

en dat is misschien precies de bedoeling.

an Uw alternatief is naïef.

act Gij zegt: deze tijd is ziek,

dat is uw diagnose,

en een van de symptomen van die ziekte,

zegt gij, is de drang om te genezen.

Uw analyses zijn pervers.

eur *tegen Act* Hij heeft gelijk, Alma,

we mogen niet naïef zijn,

zeker nu niet.

act Wie is er hier naïef?

Ga terug op uw brug staan.

eur Excuseer?

act Ga nog wat op een brug boven de Donau gaan staan.

Of we gaan aan de rand van Grand Canyon staan,

allemaal samen aan de rand van de afgrond gaan staan,

en wachten op het einde van de wereld,

zullen we dat doen?

de schroef en de straalmotor

ame Waaw.

Hebben jullie het gezien?

Mijn driedubbele schroef?

Wat. Een. Gevoel.

Eindelijk gelukt.

Ik deed het al die tijd gewoon fout.

Ik moest mijn hoofd gewoon naar rechts draaien,

en mijn arm naar links,

en dan een ruk naar rechts,

en het gaat vanzelf.

Hebben jullie het gezien?

eur Uw schroef?

Of wij uw schroef gezien hebben?

ame Mijn driedubbele schroef

act Hij vraagt of wij zijn schroef gezien hebben.

Man. Het is oorlog,

en gij zijt aan het zwemmen.

ame En jullie zijn aan het praten.

Ik zwem, jullie praten.

Ik zie het probleem niet.

Kijk, ik weiger mij te schamen dat ik het overleefd heb,

sorry hoor, maar ik ga mij daar echt niet voor excuseren.
eur En zigt gij nu mijn handdoek aan het gebruiken?
Zigt gij nu al heel de tijd mijn handdoek aan het gebruiken?
ame Gij zwemt niet.
eur En gij schrijft niet.
Ik zit uw pen toch ook niet te gebruiken.
act Gij schrijft ook niet.
eur Niemand schrijft hier.
act Ik wel.
Ik schrijf wel.
eur Kafka overschrijven is niet schrijven.
act Kafka overschrijven, wat zegt gij nu?
Ik ben met science fiction bezig,
ik ben helemaal niet Kafka aan het overschrijven,
mijn nieuwste verhaal speelt zich af
in het jaar 2068.
ame Rustig rustig.
act *tegen Eur* En gij? Uw historische romans,
moeten we dat doen?
Waarom schrijft gij niet over het nu?
Ofwel schrijven we over nu of over de toekomst, ofwel
schrijven we niet.
ame Rustig.
eur Nee, dat moogt ge niet zeggen.
ame *tegen Act* Kent gij dat verhaal over die aboriginals?
eur Nu niet, Heinrich.
ame Het is Henry.

act Welke aboriginals?

eur Ge moogt niet stoppen met schrijven.

We moeten het vuur brandend houden,
voor als de oorlog gedaan is.

Onze boeken zijn smokkelwaar.

Denk aan de Byzantijnen.

Het is aan u nu.

act Maar ik wil geen Byzantijn zijn.

We moeten nu geen Byzantijn willen zijn,
we moeten niet smokkelen,
we moeten in opstand komen.

eur Ja, door schoonheid te scheppen als verzet tegen de
lelijkheid,

dat is onze opstand.

an Hmmmm.

act Maar waarom zoudt gij onze 'Europese waarden', onze
'smokkelwaar' per se willen redden, als ze ons in het
verleden niet gered hebben, als ze ons misschien zelfs
gebracht hebben waar we nu zijn, in de woestijn?

eur Ik klink nu misschien ook naïef,
maar schoonheid is het enige wat ons
nog kan redden.

an Als parfum op het opgebaarde lijk
die de stank van bederf en rottend vlees
moet camoufleren.

Dan vraag ik u:

vergoelijkt de bloeiende klapproos op de mestvaalt de stank?

eur Excuseer?

an Of de bloeiende klaproos op de mestvaalt

ons met de stank ervan kan verzoenen?

eur Dus we schaffen de kunst af?

We slopen de schoonheid.

Zullen we dan maar meteen onze eigen boeken verbranden?

an Die schoonheid van u wil ons verzoenen met een wereld

die lelijk is,

die niet te verdragen is.

Dat is wat u doet,

dus de schoonheid die u schept

is ook niet te verdragen.

Die is ook lelijk.

eur Ik ben moe.

Ik kan dit niet meer.

Ik kan het niet meer opbrengen.

Ik ben op.

Het gaat niet meer.

act En dus vertrekt ge,

laat ge ons gewoon achter.

eur Ik heb geen alternatief.

act Misschien is het beter inderdaad,

misschien is het beter dat ge vertrekt.

Als het oude Europa moe is,

dan is het misschien nu aan het jonge Europa.

Misschien moet ik beginnen met te stoppen met schrijven,

en en en...

an En wat?
act Iets nieuws,
een nieuwe tijd uitroepen.
an En dan: iets nieuws?
Een wit blad,
en dan?
act Gewoon, iets nieuws,
het oude werkte niet,
we moeten opnieuw beginnen.
an Ja maar en dan?
Wat daarna? Waarheen?
Als er niets is achter u,
als ge het verleden schrappt,
dan bevindt ge u in de woestijn in de nacht.
Gij doet mij denken aan zo'n nieuw Amerikaans vliegtuig,
zo een met straalmotoren,
weet u hoe die vooruit geraken?
Die duwen zich niet af tegen datgene wat achter hen ligt,
maar ze creëren een vacuüm voor het vliegtuig,
waar het vliegtuig vervolgens wordt ingezogen,
dat is wat u doet,
de toekomst vacuüm trekken,
en wachten tot ze ons vanzelf met grote snelheid de leegte
inzuigt.

landschapspoëzie

ame We moeten schrijven zoals de Amerikanen dat doen.

Ze noemen hun wegen naar bomen,
naar bomen.

Oakroad, Elm Street, Willow Lane.

Of naar de zonsondergang.

Sunset Boulevard.

Hun straatnaamborden, dat is landschapspoëzie.

En waarom ook niet? Why not?

Toen ik vannacht aan de rand van de Grand Canyon stond
dacht ik plots: hoe kan een mens in godsnaam Europeaan
zijn?

Ik kon er mij plots niets meer bij voorstellen.

Ik wist niet meer wat geschiedenis is.

Ik wist niet meer waarom het belangrijk is.

Plots voelde ik mij, voor het eerst in mijn leven, eerlijk.

Een nieuwe mens,

en al het andere,

mijn boeken,

mijn gedachten,

mijn taal,

het voelde als verkleedkledij,

een karikatuur,

uit de mode.

zand erover

an Echt waar, daar begint het,
de ondergang van Europa,
Der Untergang Europas.
ame Twee wereldoorlogen,
om de twintig jaar stort dat Europa van u
zich als een onhandelbare peuter in een oorlog.
En gij treurt over de ondergang van dat vergiftigd continent?
Terwijl de mensheid hier gewoon opnieuw kan beginnen,
terwijl er hier nog echte vrijheid is.
an Ik zei daarnet,
en ik zeg het nu ook tegen u:
kies uw vijand goed.
Such dir deinen Feind gut aus!
Sie ist dein Feind, diese deine Freiheit.
Mit ihr fängt der Faschismus an.
act Ik heb hier anders nog niet veel nazi's gezien.
an Hier wird es sich aber nicht in Form von Nazis und
Hakenkreuzen zeigen.
Das ist ja das Problem, wir werden es nicht erkennen.
Denn der Alptraum zeigt sich immer erst als Traum des
Volkes,
als Utopie.

ame Ze gaan hier hun vrijheid nooit opgeven,
dat gaat hier niet gebeuren.

an Ausgerechnet unter dieser Flagge, der Flagge der
Freiheit, wird hier der Faschismus triumphieren, du wirst
schon sehen.

Es wird ein Angriff sein, der als Verteidigung daherkommt.

Paranoia wird als gesunder Menschen-
verstand gelten,
man wird das normal nennen.

Und jede kritische Stimme wird man als Hysterie abtun.

ame Weet ge aan wie gij mij nu doet denken?

Aan een architect die de constructiefouten van een huis
aanwijst,

terwijl het huis in lichterlaaie staat.

Ik zal u iets zeggen, Hans-Peter Schlimmer,
als een huis in brand staat,

dan gaat het vuur dus niet uit door maar lang genoeg te
blijven roepen dat het in brand staat.

an Maar vuur met vuur bestrijden werkt ook niet.

Es hilft auch nicht, Feuer mit Feuer zu bekämpfen.

Wir müssen Dynamit hineinwerfen,
das Dynamit unablässiger Kritik.

Enkel wantrouwen kan ons redden.

Das brennende Haus in die Luft jagen.

ame Of gooi er gewoon zand in.

In het vuur,

zand erover.

telefoongesprek #2

an Ah Mutti!

Ja!

Nein nein, wir haben ein kleines Party.

...

Ja!

Jetzt versteh' ich dich besser!

...

Ja, ja, ik weet het.

Het ligt waarschijnlijk aan de wind hier.

...

Ja.

Oh dat is fijn nieuws.

...

Ja hier alles goed.

Ja altijd bezig.

...

En hoe gaat het daar?

...

Oh. Oké.

Ja.

...

Ja. En het gaat goed met vader?

...

Oh.

...

Oké. Ja.

Nee, nee, dat is goed!

Ja.

Oké.

Heel goed.

Oké.

Mutti ik ga je toch weer moeten laten.

Ja ze roepen mij.

Ze verwachten mij.

...

Oké. Hou je goed?

Wir schaffen das, Mutti.

klaus zingt een laatste

kafka-liedje

Du wirst singen

‘Du wirst singen’, sagte ich.

‘Ja’, sagte er ernst,

‘ich werde singen, bald, aber noch nicht.’

‘Du beginnst schon’, sagte ich.

‘Nein’, sagte er, ‘noch nicht. Aber mach Dich bereit.’

‘Ich höre es schon, trotzdem Du es leugnest’, sagte ich
zitternd.

Er schwieg.

an Mijn vader is dood.

klaus Hoe?

an Ik weet het niet.

the big splash

act Dus, we zitten in het jaar 2068,
Mars is gekoloniseerd door de Duitsers,
Amerika is in twee gedeeld,
de oostkust van Amerika is gekoloniseerd door Japanners,
de andere helft door de Duitsers,
ze hebben dus de oorlog gewonnen,
de Duitsers,
ze hebben Afrika helemaal ontvolkt,
voor grondstoffen,
de lijken dienen als grondstof bedoel ik.
Maar dat is dus de achtergrond.
Het gaat eigenlijk over een brave Duitse burger op Mars,
een alleenstaande ruimte-ingenieur,
en op een dag wordt hij door de Duitse ruimte-Gestapo
gearresteerd,
maar ze vertellen hem niet waarom.
Ze laten hem weer vrij,
hij kan terug aan het werk,
maar hij heeft het gevoel dat al zijn collega's hem anders
bekijken.
Het mooie op het einde is,
hij wordt naar een zone op Mars gebracht,

een soort braakland.

In ieder geval, het mooie is,

hij doet het zelf,

de executie,

hij trekt de zuurstofslang zelf uit zijn ruimtepak,

en terwijl hij in het rode zand van Mars achterover valt,

ziet ge achter hem in de duistere kosmos

de aarde,

en hij roept, vol schaamte,

‘als een hond!’

ame Zo sterft hij?

act Ja, ‘als een hond’.

Het is hier rustig.

ame Het is de rustigste plek die ik ken.

Wat denkt ge?

act Ik weet het niet.

ame Het gaat vanzelf, het is zwaartekracht.

Maar ge moet wel springen.

Ge kunt u niet zomaar laten vallen.

act Ik heb schrik dat als ik beslis om het toch te doen mijn

lichaam plots zou weigeren.

ame De eerste keren had ik dat ook.

Ge moet uw overlevingsinstinct uitschakelen

anders lukt het niet.

Ik denk nooit aan thuis als ik hier op de springplank sta.

Hebt gij al aan thuis gedacht sinds we hier staan?

act Nee.

Nu wel natuurlijk,
omdat ge het mij vraagt.

stilte

ame Oké.

Springen we?

act Mijn hoofd zegt ja, maar mijn hart zegt neen.

ame Zal ik eerst springen en je beneden opwachten?

act Ik weet het niet.

Mijn knieën trillen.

ame Ik weet nog de eerste keer dat ik hier stond.

Dat blauwe water, de zon die erop flikkerde.

Gewoon even in het moment zijn.

Wat denk je?

Ge moet het gewoon doen.

Ge gaat u zo bevrijd voelen achteraf.

act Wat sorry,

ik ben niet aan het luisteren.

ame Sorry ik zal even zwijgen.

act Nee nee,

praat maar.

Uw stem is wel geruststellend.

ame Kom we zullen samen springen.

act Neen ga toch maar eerst.

klaus zingt een aller- laatste kafka-liedje

Wiederum

Wiederum, wiederum, weit verbannt,
weit verbannt.

Berge, Wüste, weites Land gilt es zu durchwandern.

Vanish Beach ging in première op 9 maart 2017
in CAMPO te Gent

Spel: Marjan De Schutter, Filip Jordens,
Greg Timmermans en Ans Van den Eede

Concept: Wannes Gyselinck

Tekst en creatie: Wannes Gyselinck,
Ans Van den Eede

Inside eye: Louise Van den Eede

Compositie en live-uitvoering: Hendrik Lasure

Eindcoaching: Willem de Wolf

Een coproductie met Klarafestival en LOD
muziektheater, in samenwerking met CAMPO

Vertaling naar het Duits: Isabel Hessel

De muziek van Hendrik Lasure is gratis te
downloaden via deze weg:

De voorstelling kwam tot stand met steun van
De Vlaamse Overheid, Het Vlaams Fonds voor de Letteren,
Stad Gent & Provincie Oost-Vlaanderen

Hof van Eede is een theatercollectief dat werd opgericht in 2011 en bestaat uit Ans Van den Eede, Louise Van den Eede en Wannes Gyselinck

www.hofvaneede.be

Toneelwerk

Vanish Beach – 2017

Paradis – 2015

Het Weiss-effect – 2014

Dorstig – 2013

Waar het met de wereld naartoe gaat, daar gaan wij naartoe –
2012

Alle teksten zijn uitgegeven bij De Nieuwe Toneelbibliotheek
(nummers #247, 248, 249, 295
en 383)